

Θεοδώρα Γιαννίτση,
 διδάκτωρ ιστορικών επιστημών Κρατικού Πανεπιστημίου Μόσχας «Lomonosov»,
 διευθύντρια Κέντρου Ελληνικού Πολιτισμού (www.hecucenter.ru)

**Ελλάδα – Ρωσία: κοινές σελίδες ιστορίας. -
 Ελληνισμός και Φιλελληνισμός στη Ρωσία: παρελθόν, παρόν, μέλλον.**

Καταπληκτικό κλίμα, πλούτος έργων, πλεονακτική γεωγραφική θέση για το εμπόριο και το ένδοξο παρελθόν της Αρχαίας Ελλάδας, πάντα θα ελκύουν στις νήσους του Αρχιπελάγους την περιέργεια των περιηγητών και την προσοχή των πολιτικών.

Β.Μ. Μπρονέφσκι,

Αξιωματικός του ρωσικού στόλου

Αυτά αναφέρει στα απομνημονεύματά του ο αξιωματικός του ρωσικού στόλου Βλαντίμιρ Μπρονέφσκι (Β.Μ.) για τη Χώρα μας, ο οποίος συμμετείχε στις επιχειρήσεις του αξιωματικού στόλου στη Μεσόγειο (Αιγαίο και Ιόνιο) υπό την αρχηγία του Αντιναυάρχου Ντιμιτρι Νικολάγιεβιτς Σενιάβιν την περίοδο 1805-1807.

Ελλάδα και Ρωσία, Έλληνες και Ρώσοι, δύο λαοί, δύο ιστορίες, δύο πορείες στο χώρο και το χρόνο που συχνά διαπλέκονται, ενίοτε δε ταυτίζονται.

Από την εποχή των εμπορικών ταξιδιών των σκανδιναβικών λαών προς το Βυζάντιο μέσω των ρωσικών πόλεων, γνωστών ως «πορείες από τους Βαράγγους στους Έλληνες» ήρθαν σε επαφή οι δύο λαοί και έγιναν οι πρώτες πολιτισμικές ανταλλαγές. Στη συνέχεια, τον 9ο αιώνα ο Πρίγκιπας Βλαδίμηρος και η Πριγκίπισσα Όλγα ασπάστηκαν τον Χριστιανισμό από το Βυζάντιο και αυτό συνέδεσε τους δύο λαούς με κοινές πολιτισμικές και αισθητικές αξίες για ολόκληρη την μετέπειτα ιστορία τους μέχρι τις ημέρες μας.

Στα δύσκολα χρόνια του οθωμανικού ζυγού, Έλληνες λόγιοι, καλλιτέχνες και κληρικοί από το Βυζάντιο ταξίδευαν στη Ρωσία, εύρισκαν καταφύγιο στην ομόδοξη Ρωσία και ταυτόχρονα μετάφραζαν, δίδασκαν, ιστορούσαν εικόνες, έλυναν δογματικές και κανονικές διαφορές και λειτούργησαν ως ένας ζωντανός δεσμός της ορθόδοξης Ρωσίας με τις θρησκευτικές, τις μοναχικές και τις καλλιτεχνικές παραδόσεις της Ορθόδοξης Ανατολής, που εκπροσωπούσε ο ελληνισμός.

Πολλοί ήταν οι Έλληνες που μετανάστευσαν εδώ και η φιλόξενη ρωσική γη έγινε δεύτερη πατρίδα τους. Τα ίχνη τους στην πορεία του ρωσικού πολιτισμού είναι μέχρι σήμερα ανεξίτηλα. Γνωστές είναι οι μορφές του Φωτίου του Μονεμβασιώτη τα άμφια του οποίου κοσμούν τη συλλογή του Μουσείου των Όπλων του Κρεμλίνου, του περίφημου αγιογράφου Θεοφάνους του Γραικού, του Αρχιεπισκόπου Αρσενίου Ελασσόνος που ήταν προϊστάμενος του Ναού των Αρχαγγέλων Μιχαήλ και Γαβριήλ στα χρόνια του Ιβάν του Τρομερού, του διαφωτιστή των Ρώσων Μαξίμου του Γραικού, των ιδρυτών της Σλαβογραικολατινικής Ακαδημίας, πρώτου ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος της Ρωσίας (1687), αδελφών Ιωανίκιου και Σωφρόνη Λειχούδη, των διδασκάλων του Γένους Νικηφόρου Θεοτόκη και Ευγένιου Βούλγαρη, των Εθνικών Ευεργετών Ιωάννη Βαρβάκη και Ματθαίου Ριζάρη, του Υπουργού Εξωτερικών της Ρωσικής Αυτοκρατορίας και πρώτου Κυβερνήτη της Ελλάδας Ιωάννη Καποδίστρια, αλλά και μορφών του 20ου αιώνα, όπως ο περίφημος συλλέκτης Γιώργος Κωστάκης, ο αρχιμουσικός Οδυσσέας Δημητριάδης, ο διεθνούς φήμης αρχαιολόγος Βίκτωρ Σαριανίδης κ.α. Πρόκειται για μια σειρά προσωπικοτήτων που καλύπτουν, χωρίς κενά, μια περίοδο από τον 10ο αιώνα, μέχρι και τις ημέρες μας.

Η νεότερη πολιτική και στρατιωτική ιστορία της Ρωσίας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ιστορία και πορεία του ελληνικού κόσμου. Ρώσο-Τουρκικοί πόλεμοι του 18^{ου} αιώνα (1768-1774, 1788-1791), δραστήρια συμμετοχή του ελληνικού πληθυσμού σε αυτούς στο πλευρό των ρωσικών στρατευμάτων και στόλου, Ναυμαχία Τσεσμέ το 1770, όταν ο ρωσικός στόλος εξολόθρευσε τον τουρκικό πλησίον της Χίου, μεταναστευτικό κύμα Ελλήνων προς τη Ρωσία (ιδίως μετά την προσάρτηση της Κριμαίας στη Ρωσική Αυτοκρατορία το 1783, όταν η ρωσική ηγεσία, επιθυμώντας την εγκατάσταση στα νότια σύνορά ορθόδοξου-ομοδοξου πληθυσμού, παραχωρεί στους Έλληνες εκτάσεις για εγκατάσταση, απαλλαγή από στρατιωτική θητεία και φόρους), ίδρυση ελληνικών κοινοτήτων στη Νότια κυρίως Ρωσία, **ίδρυση το 1800 της Ιονίου Πολιτείας (Ναύαρχος Ουσακώφ) του πρώτου στην ιστορία ανεξάρτητου ελληνικού κρατιδίου**, ρωσική εσκρατεία στη Μεσόγειο υπό την αρχηγία του άγνωστου στην ελληνική βιβλιογραφία **Ναυάρχου Ντιμίτρι Σενιάβιν**, ναυμαχίες του Άθωνα και των Δαρδανελλίων το Μάιο και Ιούνιο του 1807 αντίστοιχα, όταν για πολλοστή φορά ο ρωσικός στόλος εξουδετέρωνε τον οθωμανικό στόλο, ίδρυση της Φιλικής Εταιρείας το 1814 στην Οδησό, δραστήρια συμμετοχή της ρωσικής διπλωματίας στην υπόθεση λύσης του Ελληνικού Ζητήματος, **Θρυλική Ναυμαχία του Ναυαρίνου τον Οκτώβριο του 1827**, όταν ο ηνωμένος αγγλο-γάλλο-ρωσικός στόλος καταστρέφει τον τούρκο-αιγυπτιακό στόλο, **Ρωσο-Τουρκικός Πόλεμος 1828-1829 (νίκη της Ρωσίας, Συνθήκη της Ανδριανούπολης στις 14.9.1829, με την οποία η Ρωσία υποχρεώνει την Πύλη να παράσχει στην Ελλάδα αυτονομία και λίγους μήνες αργότερα, τον Ιανουάριο του 1830 υπογράφεται στο Λονδίνο η Ίδρυση του Ανεξάρτητου Ελληνικού Κράτους, το Πρωτόκολλο της Ανεξαρτησίας)** αυτά όλα αποτελούν ορισμένα μόνο παραδείγματα διασταύρωσης της ιστορικής πορείας των δύο ομόδοξων λαών.

Σήμερα, ωστόσο, δεν θα επιθυμούσα να αναφερθώ στις επίσημες διμερείς – διακρατικές σχέσεις, αλλά στις διαπροσωπικές, στις σχέσεις των απλών ανθρώπων μεταξύ τους, ως ζυμώνονται ανά τους αιώνες.

Ήδη οι πλέον πρώιμες περιηγητικές περιγραφές οριοθετούν μία ενιαία παράμετρο και αρχή, η οποία, εκ των προτέρων, εξασφαλίζει τη σχέση καλοπροαίρετης

αμοιβαιότητας μεταξύ Ελλήνων και Ρώσων, την Ορθόδοξη, δηλαδή, Πίστη, η οποία αποτελεί κοινό γνώμονα και πόλο έλξης ανάμεσα στους δύο λαούς. Κάτι τέτοιο αρκετά χαρακτηριστικά επισημαίνει στις περιγραφές του ο μοναχός από το Κίεβο Βασίλειος Μπάρσκι, ο οποίος την περίοδο 1723-1747 πραγματοποιεί περιήγηση στους Άγιους Τόπους, μεταξύ των οποίων και ο ελληνικός κόσμος με τα πολυάριθμα μοναστήρια και εκκλησίες του. Τον Μπάρσκι καταπλήσσει η ιδιαίτερα θερμή υποδοχή, με την οποία ο ελληνικός πληθυσμός αντιμετωπίζει παντού τους Ρώσους περιηγητές, στους οποίους βλέπει ομόδοξους αδερφούς. Όταν ο Μπάρσκι, με τους συντρόφους του, βρεθεί χωρίς πόρους για επιβίωση στην Κέρκυρα, ο τοπικός κλήρος θα βοηθήσει να του εκδοθεί ειδική άδεια, ούτως ώστε «αυτοί οι περίεργοι περιηγητές από τη χώρα των Ρώσων» να έχουν δικαίωμα να ζητούν ελεημοσύνη, συνοδεία του Ιερομόναχου Αθανάσιου. Όταν δε οι Ρώσοι οδοιπόροι, αφού συνέλεξαν ελεημοσύνη και η είδηση για την άφιξή τους στο νησί γίνεται γνωστή, οι ντόπιοι κάτοικοι ανταγωνίζονται μεταξύ τους ποιος πρώτος θα καλέσει τους περιηγητές στην οικία του.¹

Πληθώρα πηγών επιβεβαιώνουν ότι και τις επόμενες δεκαετίες, και τους επόμενους αιώνες, η ψυχική και πνευματική αυτή εγγύτητα των δύο λαών είναι συνυφασμένη με τις προσδοκίες του γένους των Ελλήνων για λύτρωση. Από την εποχή των ορλωφικών, όταν, για παράδειγμα, ομάδα ανώτερου κλήρου των νησιών του Αιγαίου στέλνει, το Φεβρουάριο του 1771, στη Μεγάλη Αικατερίνη και τον Αλέξιο Ορλώφ, επικεφαλής του ρωσικού στόλου, επιστολή, στην οποία τους παρακαλεί να αναλάβουν την προστασία και εύνοια «όλων των ενάρετων χριστιανών της ελληνικής θρησκείας»² (σύμφωνα με τον αξιωματικό του ρωσικού ναυτικού Στεπάν Χμετυέφσκι), όταν όλο και περισσότερο οι κάτοικοι των νησιών του Αρχιπελάγους απευθύνονται στους Ρώσους αξιωματικούς με την παράκληση για αναστήλωση των εκκλησθιών και των λατρευτικών τους τόπων, ή όταν ξεσπά η Επανάσταση το 1821 και, σύμφωνα με μαρτυρίες ενός άλλου Ρώσου περιηγητή, προσκυνητή, του Κιρ Μπρόννικοβ, «Συναντώντας μας στο δρόμο και μη γνωρίζοντας τη ρωσική γλώσσα,

¹ Το ταξίδι του Βασίλη Γκριγκορόβιτς Μπάρσκι στους Ιερούς Τόπους στην Ευρώπη, την Ασία, την Αφρική. Μέρος 1ο. Αγία Πετρούπολη, 1778. Σ. 118-119. (Puteshestvie Vasiliya Grigirovicha Barskovo k svyatim mestam v Evrope, Azii, Afrike. Ch. 1. Spb, 1778).

² Το ημερολόγιο του Στεπάν Χμετέβσκι για τις πολεμικές επιχειρήσεις του ρωσικού στόλου στο Αρχιπέλαγος και στις ακτές της Μικράς Ασίας. Σοβρεμέννικ (= Σύγχρονος (περιοδικό). Τόμος 49. Νο 1. Αγία Πετρούπολη, 1855. Σ. 63-64.

ξέπνοες και μέσα στα δάκρυα, οι γυναίκες της Σκοπέλου μας έλεγαν τα εξής, τα οποία μας εξήγησε αργότερα διερμηνέας: «*εάν δε μας βοηθήσει η Ρωσία, τότε εμείς οι Έλληνες χαθήκαμε*», αλλά και αργότερα, και πολύ μετά τη δολοφονία του Ιωάννη Καποδίστρια, όταν η πολιτική ηγεσία της Ελλάδας όλο και περισσότερο προσανατολιζεται προς τη Δύση, ιδίως μετά τον Κριμαϊκό Πόλεμο, ο απλός λαός όταν του δίνεται η ευκαιρία εκδηλώνει τα φιλικά, αδερφικά αισθήματά του στο φιλόμοδο λαό. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του Έλληνα βοσκού, τον οποίο συναντά το 1857 στους πρόποδες της Ακρόπολης ο Ρώσος περιηγητής Αλεξάντρ Μιλιουκόφ. *Ο Μιλιουκόφ αναφέρει ότι κατά τον περίπατό του στους πρόποδες της Ακρόπολης και συνοδευόμενος από έναν Έλληνα γνωστό του, με τον οποίο επικοινωνούσε στη γαλλική, συνάντησε έναν ηλικιωμένο Έλληνα βοσκό. Ο βοσκός, στην αρχή, νόμισε ότι ο ξένος περιηγητής είναι Γερμανός, αφού, όμως, έμαθε ότι πρόκειται για Ρώσο “το συνοφρυωμένο πρόσωπο του γέροντα φωτίστηκε. –Ρώσος! – είπε ο γέρος τοποθετώντας το χέρι στην καρδιά, - κάθισε, κάθισε! Οι Ρώσοι είναι προσκεκλημένοι μας! Οι Ρώσοι είναι αδέρφια μας!”*³

Νομίζω ότι αυτά τα λόγια του Έλληνα βοσκού χαρακτηρίζουν με το βέλτιστο τρόπο τις σχέσεις των δύο λαών διαχρονικά, πρωτίστως σε διαπροσωπικό επίπεδο, σε επίπεδο απλών ανθρώπων, ανεξαρτήτως πολιτικών συγκυριών, ισορροπιών και σκοπιμοτήτων.

Ωστόσο, η πιο γλαφυρή και έντονη περιγραφή σχετικά με τις διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των δύο λαών, Ελλήνων και Ρώσων, που αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια της τρίτης εκστρατείας στο Αιγαίο και τη Μεσόγειο με επικεφαλής το Ναύαρχο Σενιάβιν, καθώς και αναφορικά στο ρόλο του ίδιου του Ναυάρχου στην ενίσχυση αυτών των σχέσεων, είναι αυτή που καταγράφει τις σκηνές αποχαιρετισμού με το ρωσικό στόλο στην Κέρκυρα. Να πως περιγράφει το γεγονός ο Σβινίν:

Ήταν να αδύνατο να παρακολουθούμε ασυγκίνητοι αυτή τη συγκινητική σκηνή, που μας εξέπληξε όλους, όταν ... ο Ναύαρχος κατευθύνθηκε για τελευταία φορά να προσκυνήσει τα ευεργετούντα λείψανα του Αγίου Σπυρίδωνα. Όχι μόνο οι δρόμοι, αλλά και όλα τα παράθυρα, οι στέγες των σπιτιών, ήταν

³ Μιλιουκόφ Α.Π. Αθήνα και Κωνσταντινούπολη Περιηγητικές σημειώσεις του Α. Μιλιουκόφ το 1857. Μέρος 1. Αγία Πετρούπολη, 1859. Σ. 53.

γεμάτα κόσμο, που υποκλίνονταν και με κάθε τρόπο χαιρετούσε το Σενιάβιν. Το πλήθος ακολουθούσε τα χνάρια μας και μας περίμενε καθ' όλη τη διάρκεια του αποχαιρετιστήριου γεύματός μας... Το πλήθος μας συνόδεψε μέχρι την προκυμαία, την οποία επίσης βρήκαμε κατάμεστη από κόσμο. Όλοι ήθελαν να αποχαιρετήσουν το Σενιάβιν, να τον αγκαλιάσουν. Ενάρετοι ευγνώμονες Έλληνες, για ένα λεπτό ξέχασαν τον κίνδυνο που τους караδοκεί και, ανοίγοντας την καρδιά τους, έδειξαν πόσο αυτοί θεωρούν ότι είναι υπόχρεοι στο Σενιάβιν για την ευτυχία και την ελευθερία, που έχαιραν καθ' όλη τη διάρκεια της διοίκησής του. Ο Σενιάβιν δεν μπορούσε να είναι αδιάφορος, δάκρυα κατέκλυσαν τα περήφανα μάγουλά του – εγώ έκλαιγα σαν παιδί. Για πρώτη φορά αγάπησα με όλη μου την ψυχή τους Κερκυραίους. Για πρώτη φορά αισθάνθηκα ότι λυπούμαι που τους αποχωρίζομαι, σα να πρόκειται για κοντινούς συγγενείς. Με αρκετή ικανοποίηση είδα τη θλίψη των κατοίκων κατά τον αποχωρισμό με τους στρατιώτες μας. Αποχαιρετούνταν σα φίλοι, έκλαιγαν, διαβεβαίωναν ο ένας τον άλλον στη φιλία, την αναγνώριση και, παρά το γεγονός ότι επικοινωνούσαν σε μία μετά δυσκολίας κατανοητή διάλεκτο –οι δικοί μας σε κακή ιταλική και ελληνική, οι Κερκυραίοι σε άσχημη ρωσική- οι διάλογοί τους, πράγματι, ήταν εκφραστικοί. Δεν αποτελεί κάτι τέτοιο μεγάλη τιμή για τους στρατιώτες μας? Το να κατακτάς τις καρδιές είναι σημαντικότερο και ενδοξότερο από το να κατακτάς κράτη.⁴

Παρόμοια περιγραφή, που ξεχνάει από τα πιο ζεστά συναισθήματα, εντοπίζουμε και στα απομνημονεύματα του Μπρονέφσκι:

Ο αποχαιρετισμός των κατοίκων με τους στρατιώτες μας πιστοποιούσε

⁴ Σβινίν Π.Π. Απομνημονεύματα από το ναυτικό. Μέρος 2. Αγία Πετρούπολη, 1819. Σ. 233-235. (Svinyin P.P. Vospominaniye na flote. Ch. 2. Spb., 1818).

την ειλικρινή λαϊκή αγάπη απέναντί μας, την οποία δεν δύναται να περιγράψει καμμία πέννα. Όταν τα στρατεύματα σταμάτησαν μπροστά στην εκκλησία του Αγίου Σπυρίδωνα για να λάβουν την ευλογία πριν το ταξίδι, κληρικοί απ'όλες τις εκκλησίες, ντυμένοι στα μαύρα, βγήκαν με σταυρούς και με αγιασμό. Ο πρωτοϊερέας, δίνοντας αλάτι και ψωμί στη στρατηγό, ξεκίνησε να ομιλεί, αλλά τον έπιασαν τα κλάματα, γέμισε δάκρυα και δεν μπόρεσε να συνεχίσει. Ήχησαν τα τύμπανα, τα στρατεύματα ξεκίνησαν και κατευθύνθηκαν προς την προκουμαία. Όχι μόνο οι δρόμοι, η πλατεία, αλλά και όλα τα παράθυρα, οι στέγες των σπιτιών ήταν κατάμεστες από λαό, ο οποίος, στην προσπάθειά του να εκφράσει την ευγνωμοσύνη του, ξέχασε προσωρινά ότι με την ειλικρίνειά του αυτή εξοργίζει τους δυνάστες του (δηλ. του Γάλλους). Από τα μπαλκόνια έπεφταν στους στρατιώτες λουλούδια, στιγμές-στιγμές η θλιβερή σιωπή κοβόταν από φωνές αναγνώρισης και ευγνωμοσύνης. Στην προκουμαία, όταν οι στρατιώτες έμπαιναν στις βάρκες (για να επιβιβαστούν στα πλοία – Σ.τ.Μ.), ο καθένας αποχαιρετιζόνταν με το γνωστό του, εύχονταν να μην ξεχάσουν ο ένας τον άλλο, αγκαλιάζονταν και έκλαιγαν ... Εγώ για πρώτη φορά είδα και πίστεψα ότι οι Κερκυραίοι είχαν λόγο να αγαπούν τους Ρώσους, χωρίς εμάς έμειναν κυριολεκτικά ορφανοί. Δύναται να ειπωθεί ότι οι Κερκυραίοι και οι Δαλματιανοί ήσαν τα αγαπημένα τέκνα της Ρωσίας, τα οποία εμείς προφυλάγαμε και θωπεύαμε, χωρίς να απαιτούμε από αυτά καμμία θυσία.⁵

Ακριβώς σε αυτά τα λόγια, ακριβώς σε αυτές τις εκφράσεις και συναισθήματα ιχνηλατούμε την ουσία της ρωσικής εκστρατείας στο Αρχιπέλαγος και την Αδριατική. Απελευθερώνοντας τον ντόπιο πληθυσμό από φορολογική σπάθη, συνδράμοντας στην ευπορία, ευδαιμονία και ανάπτυξή τους, οι Ρώσοι στρατιωτικοί και διπλωμάτες, ομόδοξοι ορθόδοξοι των Ελλήνων, που διάκεινταν απέναντί τους με αίσθημα συμπόνοιας και σύμπραξης, ουσιαστικά παρείχαν προστασία στον ελληνικό πληθυσμό. Κάτι τέτοιο αποτέλεσε λογική εξέλιξη, έκφραση και απόρροια των

⁵ Μπρονέφσκι Β.Μ. Σημειώσεις του αξιωματικού του στόλου για τη συνέχεια των επιχειρήσεων στη Μεσόγειο υπό την αρχηγία του Αντιναυάρχου Ν.Ι. Σενιάβιν την περίοδο 1805-1810. Μέρος 3. Αγία Πετρούπολη 1819. Σ. 185-186.

(Bronevsky V.B. Zapiski morskogo ofitsera v prodolzhenie kampanii na Sredizemnom more pod nachalstvom Vitse-Admirala D.N. Senyavina s 1805 po 1810 god. Ch. 1-3. Spb., 1818-1819).

μακρόχρονων ιστορικών και πνευματικών σχέσεων των δύο λαών, γεγονός που λειτούργησε ως παρακαταθήκη για την περαιτέρω προσέγγιση και σύμπραξη κατά τις επόμενες δεκαετίες, όταν τίθεται πλέον οξύ το ζήτημα της απελευθέρωσης των υπόδουλων Ελλήνων.

Ακριβώς αυτή την ψυχική, πνευματική, συναισθηματική εγγύτητα, συγγένεια και ταύτιση σε επίπεδο διαπροσωπικών σχέσεων, σε επίπεδο απλών ανθρώπων, εμείς, ως Κέντρο Ελληνικού Πολιτισμού – Κ.Ε.Π., αισθανόμαστε, βιώνουμε και εισπράττουμε από την πρώτη στιγμή της λειτουργίας μας. Από τους πρώτους 120 μαθητές, που εγγράφησαν στα μαθήματα ελληνικής γλώσσας στο διάστημα των πρώτων 2 εβδομάδων λειτουργίας του Κ.Ε.Π., και οι οποίοι σε διάστημα 2 μηνών αριθμούσαν τους 200, ενώ τα τελευταία 4 χρόνια ο αριθμός των εγγραφών ανέρχεται σε 1500 καθ' έτος, από τις φιλίες και προσωπικές σχέσεις που αναπτύσσονται στα πλαίσια των δράσεών μας, οπότε τακτικά οι άνθρωποι επικοινωνώντας μαζί μας, μάς ερωτούν «πότε θα είναι η προσεχής εκδήλωση του ΚΕΠ για να συναντηθούμε», καθώς και η θερμή αντιμετώπιση των Ελλαδιτών, όταν μαθαίνουν για τις δράσεις μας στη φίλη ομόδοξη Ρωσία, όλα αυτά αναδεικνύουν τις ανεξίτηλες εκείνες παραμέτρους που διέπουν τους δύο λαούς πάνω από 1000 χρόνια, που είμαστε μαζί.

Ενα μεγάλο ευχαριστώ σε όλους εσάς που ανταποκριθήκατε και μάς τιμάτε με την παρουσία και συμμετοχή σας, θερμή ευγνωμοσύνη στο Ινστιτούτο ΣλάβικωνΜελετών της Ακαδημίας Επιστημών της Ρωσίας για την άψογη και ευχάριστη συνεργασία, στο διευθυντή του Ινστιτούτου κύριο Νικίφοροβ, καθώς και στη διακεκριμένη και σημαίνουσα ελληνίστρια της Ρωσίας, διδάκτορα και καλή φίλη, πολυγραφότατη κυρία Όλγα Σοκολόβσκαγια.

1000 χρόνια μαζί, ήμασταν, είμαστε και θα είμαστε μαζί!

Σας ευχαριστούμε θερμά!!!